



Meteorok

szeptember-október

| Vizuális észlelők | óra/meteor | Vizuális észlelők | óra/meteor |
|--------------------------------|------------|----------------------------------|------------|
| Balázs Antal (Budapest) | 10,0/67 | Mikó Zsófia (Székelyudv.h.,RO) | 2,3/1 |
| Bálint Huba (Székelyudv.h.,RO) | 2,3/4 +f | Nagy Tivadar (Szigetszentmárton) | 15,0/66 +f |
| Brandt Gyula (Veszprém) | -/1 | Nagy Zoltán (Budapest) | 6,0/36 |
| Dömötör Róbert (Kisbér) | 12,5/102 | Pap Csaba (Veszprém) | 10,0/58 |
| Édes Krisztián (Veszprém) | 10,0/102 | Sajtz András (Ujfalú,RO) | 3,9/24 |
| Fodor Ferenc (Békéscsaba) | 3,0/30 | Sárnecky Krisztián (Budapest) | 6,4/45 |
| Havassy Dóra (Budapest) | 4,0/32 | Simon Róbert (Szigetszentmárton) | 14,0/66 |
| Jankovics Gábor (Felsőzsolca) | 2,0/14 | Szabó Sándor (Szigetszentmárton) | 2,5/5 |
| Kálóczy Péter (Budapest) | 6,4/46 | Teichner Szilárd (Budapest) | -/20 |
| Kereszturi Ákos (Budapest) | 2,8/26 | Tepliczky István (Tata) | 21,4/88 +f |
| Kász László (Bóly) | -/1 | Uhrin András (Szolnok) | 1,0/10 |
| Kocor Róbert (Veszprém) | -/1 | Vetési Attila (Székelyudv.h.,RO) | 2,3/6 |
| Kudor Gyöngyvér (Budapest) | 10,0/68 | | |

A két hónapról összesen 26 vizuális megfigyelő küldött be adatokat 147,8 óra időtartamban. A látott meteorok száma 919. Listánkban a kihúzás („-”) szórványészlelést jelent, a „+f” pedig azt, hogy az észlelő írrok volt a csoportos meteorozásakor (s ezért arányában kevesebb meteort látott). Teleszkopikusan csupán Nagy Gábor (Hejőpapi) végzett 1,0 órányi megfigyelést (1 meteor); rádiósan pedig ketten tevékenykedtek: Kiss Szabolcs (Tápiószecső) 20,0 órát (1888 meteor), ill. Uhrin András (Szolnok) 2,5 órát (118 meteor).

Szeretettel köszöntjük új észlelőinket, köztük olyan „régijákat”, akik hosszabb szünet után tértek vissza (pl. a szigetszentmártoniak). Szeptemberben kevesebb, októberben több megfigyelés történt – sajnos a holdas időszak több vizsgálatra érdemes raj (pl. Piscidák ill. az Orionidák) maximumát „elrontotta”. Nagy csoportos észlelések elsősorban október elején történtek, sikerült kifogniuk a megfigyelőknek egy jó hétvégét Ráktanyán is. Táblázatunk a következő oldalon összefoglalja a beérkezett megfigyeléseket.

A meteortevékenység átlagos őszinek tekinthető, októberben sok szép taurida meteorral. Feltűnő volt, hogy a hó elején már milyen sok orionida rajtag jelentkezett, de ez nem sokat mond a maximum nagyságáról. A 19–20-i hétvégén páran Csajágon szerették volna kihasználni a Hold lenyugvása utáni pár órát, a felhők miatt sikertelenül. A két hónap alatt 4 tűzgömbről érkezett részletesebb beszámoló:

- Székelyudvarhelyen Bálint Huba, Mikó Zsófia és Vetési Attila meteorozást kezdtek szeptember 10/11-én, de egy órán keresztül semmit nem jegyezhetek. Az első meteor 21:08:40 UT-kor rögtön egy -4^m -s narancssárga, szinte vörös tűzgömb volt, amely „szinte beleszántott az égbe”. Szürkésvörös nyoma 29 másodpercig látszott, a leírás szerint csodálatos látvány volt. Ugyanezen észlelés alatt láttak még egy tűzgömbgyanús jelenséget a horizont közelében, de részletekről nem tudtak beszámolni.

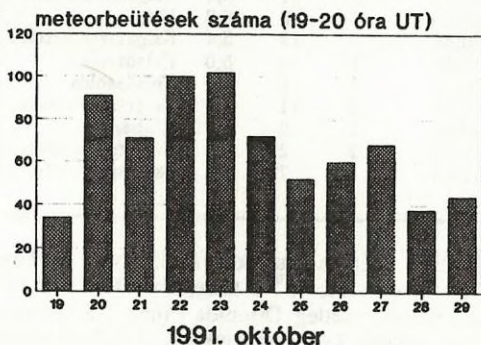
| Dátum | Időpont UT | Észlelők száma | Meteor db | Hmg | Helyszín | Megfigyelő(k) |
|----------|---------------|-------------------|--------------|-----|-----------------|---------------------|
| 09-02/03 | 19:00-20:00 | 2 | 8 | 5,5 | Szigetsztmárton | Nagy T.–Simon R. |
| 09-03/04 | 19:00-20:00 | 2 | 6 | 5,3 | Szigetsztmárton | Nagy T.–Simon R. |
| 09-08/09 | 19:30-20:30 | 2 | 5 | 5,9 | Szigetsztmárton | Simon R.–Szabó S. |
| 09-08/09 | 20:20-02:20 | 1 | 46 | 6,3 | Tata | Tepliczky István |
| 09-10/11 | 19:00-20:30 | 3 | 21 | 5,5 | Szigetsztmárton | észlelőcsoport |
| 09-10/11 | 19:24-21:52 | 2 | 9 | 5,5 | Székelyudv.hely | észlelőcsoport |
| 09-11/12 | 19:20-21:10 | 1 | 9 | 6,2 | Ujfalu | Sajtz András |
| 10-03/04 | 18:30-20:30 | 2 | 17 | 5,4 | Szigetsztmárton | Nagy T.–Simon R. |
| 10-04/05 | 18:30-20:00 | 2 | 10 | 5,3 | Szigetsztmárton | Nagy T.–Simon R. |
| 10-04/05 | 19:25-02:25 | 8 | 193 | 6,0 | Ráktanya | észlelőcsoport |
| 10-05/06 | 00:15-03:00 | 2 | 40 | 5,5 | Csajág | Kereszturi–Sárnecky |
| 10-05/06 | 00:40-03:40 | 6 | 84 | 5,6 | Ráktanya | észlelőcsoport |
| 10-05/06 | 19:40-20:50 | 1 | 6 | 6,8 | Ujfalu | Sajtz András |
| 10-05/06 | 20:24-00:00 | 1 | 23 | 5,5 | Csajág | Sárnecky Krisztián |
| 10-06/07 | 01:20-03:45 | 2 | 28 | 6,0 | Kötcse | Kalóczy–Tepliczky |
| 10-06/07 | 17:06-18:06 | 1 | 10 | 4,4 | Szolnok | Uhrin András |
| 10-07/08 | 18:30-20:00 | 2 | 11 | 5,4 | Szigetsztmárton | Nagy T.–Simon R. |
| 10-07/08 | 18:50-20:50 | 1 | 8 | 6,3 | Ujfalu | Sajtz András |
| 10-14/15 | 18:30-20:30 | 2 | 12 | 5,4 | Szigetsztmárton | Nagy T.–Simon R. |
| 10-16/17 | 17:00-18:00 | 1 | 6 | 5,0 | Felsőszolca | Jankovics Gábor |
| 10-23/24 | 17:00-18:00 | 1 | 6 | 4,8 | Felsőszolca | Jankovics Gábor |
| 10-28/29 | 18:00-19:30 | 2 | 11 | 5,1 | Szigetsztmárton | Nagy T.–Simon R. |
| 10-28/29 | 18:00-20:30 | 1 | 9 | 5,7 | Kisbér | Dömötör Róbert |
| 10-30/31 | 18:00-19:30 | 2 | 2 | 5,3 | Szigetsztmárton | Nagy T.–Simon R. |
| 10-31/01 | 18:00-19:30 | 1 | 7 | 5,1 | Szigetsztmárton | Nagy Tivadar |

- Október 7-én hajnalban, szintén „tudatos” meteorozás közben, 02:59:27 UT-kor látott a zenitben egy csodálatos, -5^m -s tűzgömböt Kálóczy és Tepliczky Kötcseről észlelve. A sporadikus, esetleg Orionida rajtag 1,5 másodperces útján anyagdarabkát hagyott maga mögött. Kékesfehér nyoma az első pillanatokban megközelítette a Jupiter fényességét, szabadszemmel 60 másodpercig volt észrevehető.
- A következő tűzgömb megfigyelése egészen rendkívüli. „Okt. 20-án este az égbolt Veszprém fölött borús volt, a Hold és a Szaturnusz csak időnként és alig-alig látszott. Szobámban égett a villany, az ablakon függöny. Éppen az ablakhoz léptem megnézni, javult-e valamit az ég, de csalódnom kellett. Amikor visszafordultam volna, egy elképzelhetetlen nagy izzó valami lángolt végig az égbolton. A látvány csodálatos volt, fénye a felhőket szépen megvilágította – olyan erős volt, mint egy utcai lámpa! A pálya végén feje kiszélesedett, majd hamar eltűnt. Nyomot nem lehetett látni a felhőzet miatt, továbbá, hogy égett a lámpa.” A jelenség időpontja 19:16:34 UT, észlelője Kocor Róbert (Veszprém).
- A másik látványos jelenséget két helyszínről is észlelték okt. 29-én 18:49 UT-kor. Kász László és Koronics András honvédek Siklóson voltak őrszolgálatban. Kász leírása: „A K-i eget figyeltem, amikor a Cas és a Per környékéről elindulni láttam egy -1^m -s meteort. 30° -os pályáját 1,5 s alatt tette meg, miközben színe haidrozoitan fehérré változott. Útjának végén egy hirtelen felfénylással (-4^m) három darabra esett szét, melyek 1° – 2° megtétele után kihunytak. Érdekes, hogy a darabok többé-kevésbé az eredeti pályán maradtak, nem spricceltek szét, ahogy várná az ember. Nyom a pálya utolsó szakaszán maradt kb. 3–5 s-ig.”
- Ugyanerről a jelenségről egy, Szentkirályszabadja és Felsőörs között repülő helikopterről is érkezett beszámoló Brandt Gyula (Veszprém) jóvoltából. „Fénye

eszerint zöldesnek indult, majd halványuló fehér fénnel húnyt ki. Sajnos a kabin részben takarta a látványt. Munkatársaim közül sokan látták a földről és levegőből egyaránt...” A beszámolókat összevetve a tűzgömb valahol a keleti országrész felett lépett be légkörünkbe.

A rádiós eredmények közül mutassuk be Kiss Szabolcs sorozatészlelését október második felében. A grafikonon valamennyi érték az este 19–20 óra közötti meteor-beütésszámot mutatja. (Óránkénti szám – többségében félórás észlelés alapján. Központi TV-antenna, 94,7 MHz, Fisher PH-W 804 rádió). Bár a sorozat az Orionidák időszakában készült, a raj jelentkezésének nyomkövetésére igazán nem alkalmas, hiszen ebben az időpontban még nincs fent a radiáns. 21/22-én éjszaka hosszabb megfigyelést is végzett, a legtöbb beütés, szám szerint 201-et 01:00–02:00 UT között tapasztalt. Ez megszokott rajaktivitást jelent. Szeretnénk biztatni máskor is és másokat is a rádiós sorozatmegfigyelésekre!

Kiss Szabolcs - Tápiószecső
94,7 MHz



Augusztusi „pót-észlelések” és tűzgömbök

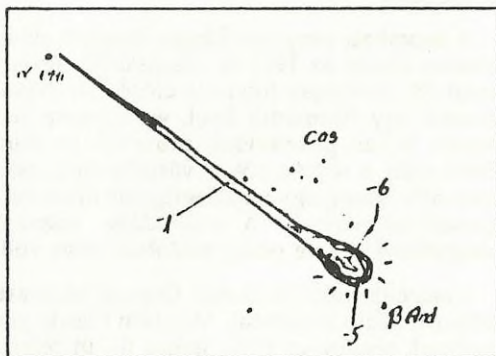
Részben a rovatvezető mulasztása, részben a később érkezett megfigyelések okán egy kiegészítő észlelőlistát közlünk augusztusról. A székesfehérvári amatőrök az idén a Börzsönyben, Diósjenő közelében rendezték szokásos nyári meteor-táborukat. A változékony idő őket is sújtotta, ennek ellenére 5 éjszakán perseidáztak, többségében két külön csoportban. A „pótlistában” összesen 21 észlelő 242,8 órával gyarapította archívumunkat, így a teljes augusztusi megfigyelési mérleg: 90 észlelő – 646,0 óra.

| | | | |
|----------------------------------|----------|---------------------------------|----------|
| Borsiczky Emese (Székesfehérvár) | 15,5/149 | Móri Gábor (Oroszlány) | -/85 |
| Deutsch László (Székesfehérvár) | 10,5/89 | Nagy Rezső (Székesfehérvár) | 14,3/72 |
| Farkas Szilárd (Székesfehérvár) | 17,3/158 | Nyári György (Pécs) | 1,0/1 |
| Fűrész Gábor (Székesfehérvár) | 23,7/347 | Nyirati Zsolt (Székesfehérvár) | 3,7/42 |
| Hajnal Éva (Székesfehérvár) | 15,7/131 | Orlik Iván Péter (Sárkeresztúr) | 11,4/118 |
| Horváth Árpád (Székesfehérvár) | 18,0/190 | Sajtz András (Ujfalú,RO) | 7,4/31 |
| Kiss Attila (Székesfehérvár) | 17,0/95 | Szabados Péter (Székesfehérvár) | 19,0/126 |
| Lengyel Katalin (Székesfehérvár) | 8,2/85 | Szente Sándor (Székesfehérvár) | 16,8/107 |
| Lőrincz Miklós (Pécs) | 1,0/11 | Torma Judit (Székesfehérvár) | 15,7/101 |
| Monok Gábor (Székesfehérvár) | 23,3/433 | Vincze Iván (Pécs) | 1,0/15 |

Adóságok vagyunk az augusztusban megfigyelt tűzgömbök listájával. Ennek összeállítása nem volt könnyű, mert külön beszámoló csupán néhányról érkezett, a túlnyomó többséget a észlelőlapok meteortömegéből kellett kibogarászni. 65 db -3^m -s és annál fényesebb jelenséget találtunk (!), s ez még akkor is szép szám, ha – úgy sejtjük – egy részük a kezdő megfigyelők túlzó lelkesedése, vagy éppen a felhős idő miatti becslési bizonytalanság következtében került bele a „bűvös körbe”. Helyhiány miatt az alábbiakban csak a -4^m -nál fényesebbeket soroljuk fel, számuk 22.

| Dátum & időpont (UT) | Fényesség (m) | Észlelőhely | Megfigyelő(k) |
|----------------------|-------------------|---------------|----------------|
| aug. 07/08 20:47:35 | -4 | Kisbér | Dömötör Róbert |
| 08/09 23:07:44 | -5 | Diósjenő | 3 észlelő |
| 08/09 23:50:02 | -4 | Szomolya | Bálint–Majnik |
| 08/09 23:50:25 | -4 | Szomolya | Bálint–Majnik |
| 08/09 23:53:04 | -4 | Szomolya | 4 észlelő |
| 08/09 00:21:30 | -5 | Diósjenő | Farkas–Kiss |
| 09/10 21:18:12 | -4 | Diósjenő | 3 észlelő |
| 09/10 23:16:48 | -4 | Szomolya | 6 észlelő |
| 09/10 00:31:16 | -4 | Szomolya | 4 észlelő |
| 09/10 00:47:54 | -5 | Szomolya | Pálos–Kovács |
| 09/10 01:09:19 | -4 | Szomolya | 4 észlelő |
| 10/11 23:32:44 | -4 | Kisbér | Dömötör Róbert |
| 10/11 23:33:09 | -4 | Diósjenő | 3 észlelő |
| 10/11 23:44:45 | -5 | Diósjenő | Monok–Fűrész |
| 11/12 22:01:08 | -4 | Diósjenő | 3 észlelő |
| 11/12 22:40:57 | -5 | Szomolya | 4 észlelő |
| 12/13 22:55:36 | -4 | Balatonkenese | Presits Péter |
| 12/13 00:00:03 | -6 | Diósjenő | Fűrész–Monok |
| 12/13 00:00:12 | -6 | Gyomaendrőd | Uhrin András |
| 12/13 00:23:20 | -4 | Gyomaendrőd | Uhrin András |
| 13/14 19:46:28 | -6 | Ráktanya | 3 észlelő |
| aug. 16/17 21:21:19 | -4 | Szomolya | 7 észlelő |

A tűzgömbök „átlagos”, túlnyomórészt perseida jelenségek. Néhány szimultán is akadt közöttük – ezeknél jól tanulmányozható az órák pontatlan beállítása! A kevés részletes beszámoló között az idén is találtunk példát a szinte minden augusztusban emlegetett, egész égboltot átszelő, lassú tűzgömbre. Aug. 17/18-án láttak egy ilyet a szomolyai tábor résztvevői, a szépséghiba csak az, hogy a pontos időpontot nem jegyezték fel... Egy 13/14-i perseidáról viszont rajtot készítettek Ráktanyán (Pap Cs., Édes K., Horváth F.), amelyet összefoglalónk aláfestéseként mellékelünk.



Meteoros hírek

IMC '91 Potsdamban

Az 1991-es Nemzetközi Meteoros Találkozót szeptember 19–22. között rendezték meg Potsdamban, a közelben fekvő tó nevét viselő „Am Schwielowsee” szállodában. Jürgen Rendtel köszöntötte az egybegyűlteket, majd az ismerkedési est keretében bemutatták a város nevezetességeit – diakepeken – és a helyi megfigyelőcsoportok tevékenységét. Később előkerültek képek az előző évi Lardiers-i észlelési akcióról, illetve a violai IMC '90-ről is.

Az előadások másnap reggel 9 órakor kezdődtek. Az elsőt Marc de Lignie tartotta, témája a Perseida-radiáns kétállomásos fotografikus tanulmányozása volt. Ezután Petr Pravec beszélt szimultán – teleszkopikus és tévékamera segítségével végzett – perseida-megfigyeléseiről. Casper ter Kuile kiegészítette előző este a Geminida-kampányról tartott beszámolóját, majd Dr. Belkovich megjegyzéseket fűzött a vizuális észlelések feldolgozásához. Végül Dr. Andrejev szólt a Leonida- meteorraj térbeli szerkezetéről. Rövid szünet után Mark Vints meteornyomokról és a teleszkopikus meteorokról szóló előadásával folytatódott a program. A hallgatók kérdéseire válaszolva Mark elhatározta, hogy gyűjteni kezdi a nyomok adatait az IMO számára. Ezután Ralf Koschack kifejtette a vizuális észlelés közben előforduló rajzolási hibák típusait és meteorrajokkal való kapcsolatukat. Munkája néhány, a kutatáshoz csatlakozott IMO-tag nagyszámú észlelésén alapul. Így pl. különböző típusú álradiánsokat jelöltek ki, és próbálták megfigyelni ezeket az „árrajokat”.

A délután a szakcsoportoké volt, s a sok szünetben számos IMO- és egyéb kiadványt lehetett vásárolni. A szakcsoportokban mutatták be többek között a teleszkopikus meteorokat szimuláló számítógépes programot (Jaroslav Gerbos és társai); a RADIANT programot (Rainer Arlt); a számítógéppel támogatott meteorészlelést (Mirko Nitschke és társai). A RADIANT program, amely kimutatja a radiánsokat, amennyiben elegendő számú adat áll rendelkezésre, valószínűleg a konferencia során fertőződött meg a „Tequila” nevű vírussal. A kisebb rajok megfigyelhetőségét Ralf Koschack, az IMO publikációs célkitűzéseit Marc Gyssens ismertette. Végül Dr. Andrejev gazdagon illusztrált előadást tartott a II. Nemzetközi Tunguszka Expedícióról.

A szombati program Jürgen Rendtel előadásával kezdődött, amelyben megjegyzéseket fűzött az 1991-es „Aszteroidák, üstökösök, meteoroidok” című konferenciához, majd Dr. Andrejev folytatta előző esti expedíciós előadását. Hozzáfűzte, hogy terveznek egy harmadik ilyet, és szívesen meghív minden jelenlévőt, csatlakozzon hozzá. Sokan poszttereken mutatták be munkájukat, eredményeiket, csoportjukat. Ebéd után a résztvevők a városba hajóztak, és meglátogatták az asztrfizikai obszervatóriumot; egy napmegfigyelő állomást, az „Einstein tornyot”; valamint a Miklós-székesegyházat. A szállodába visszatérve került sor az IMO harmadik közgyűlésére, este pedig a rablólús-sütés volt.

Vasárnap délelőtt Daniel Ocnas felolvasta a távollévő Vladimir Porubcan Tauridákról szóló előadását, Malcolm Currie pedig Graham Wolf előadását ismertette, melynek témája az 1985. május 6-i új-zélandi tűzgömb volt. Sokan nyilatkoztak a jelenség kapcsán elektrofonikus tapasztalatokról (a látvánnyal egyidejű hangjelenségről). Az előadássorozatot Dr. Alekszandra Terentyeva zárta néhány érdekes meteorrejtéllyel. Mielőtt a konferencia dél körül végetért volna, a résztvevők megállapodtak abban, hogy az idei ('92-es) meteoros konferencia Csehszlovákiában, Smolenicében rendezik 1992. július 6–9. között. Ezt ott egy szakmai szimpózium

követi „Meteoroidok és szülő égitestjeik” címmel – ami lehetővé teszi mindkét rendezvényen való részvételt, amatőrök és szakemberek összehozását, akár Európán kívülről is.

(WGN 91/5. száma alapján – Posztobányi Kálmán)

Megalakult az MCSE Meteor megfigyelő Csoportja (MCSE–MMT)

Az eddig Magyar Meteor- és Tűzgömbészlelő Hálózat 1991. december 14-től a Magyar Csillagászati Egyesület szakcsoportjaként kíván működni. A korábbi – valljuk meg, kissé „megalomániás” – elnevezés (MMTÉH) valamikor a hetvenes évek elején, pontosan meg nem határozható időpontban alakult ki, és átvészelte a meteoros munka jelentős fejlődését, szervezési és munkamódszerbeli átalakulását. A névváltozást most elsősorban anyagi okok indokolják. A hazai meteoros munka szervezésével kapcsolatos költségeket gyakorlatilag eddig is az MCSE állta (levelezés, megfigyelőlapok, térképek, tábori költségek) – kívánatosná vált a kapcsolat kifejezése az elnevezésben is. Csoportunk angol neve (HAA/MS) is világosabb és érthetőbb külföldi barátaink számára. Működésünk szempontjából változás nincs – remény viszont van, hogy még többen kapcsolódnak majd be a meteoros munkába. A rövidítésben (MCSE–MMT) hangalak szempontjából is igyekeztünk jelezni a jogfolytonosságot.

A változást a Kötcsén összegyűlt aktív meteorészlelők „hitelesítették” december 13/14-én éjfélkor. „MMTÉH-találkozó” hiányában ez, a Geminidák intenzív észlelésére szervezett észlelőtábor látszott erre a legalkalmasabbnak. Az időjárás és a meteorotévékenység a maga módján üdvözölte az eseményt: hosszú idő után először örvendhattunk a rendezvény alatt zavartalanul tiszta, bár elég hideg (-10°C körüli) éjszakáknak, mélyfekete égbolttal. A 4 éjszaka mérlege közel 2000 (!), „szabályosan dokumentált” meteor! (Részletes beszámoló következő számunkban!)

– tey –

A

GÁBOR ÁRON ALAPÍTVÁNY

a nyolcvanas évek közepén alakult abból a célból, hogy hozzájáruljon az erdélyi magyar (székely, csángó stb.) kisebbségek támogatásához, elsősorban szellemi téren (könyvek szállításának megszervezése, kulturális rendezvények, művészeti és hagyományörző gyűjtőmunka), illetve az ebben közreműködő munkatársak és intézmények támogatása terén. Szívesen fogadunk minden olyan segítséget, mely hatékonyan segíti az erdélyiek életének jobbítását, önazonosságuk megtartását, a szülőföldön maradáást. Az Alapítvány „szellemi-politikai híd”, hirdette a magyar-román megbékélést, a két nép értékeinek kölcsönös megismertetését. Várjuk a céljainkkal egyetértők mindennemű segítségét.

Számlaszámunk:

Kultúrbank Rt. 219-98894
Gábor Áron Alapítvány
KL 1. 12582 5012